Europos Parlamentas
2024-2029

PRIIMTI TEKSTAI

P10_TA(2026)0219

2025 m. Komisijos ataskaita dėl Bosnijos ir Hercegovinos

2026 m. birželio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2025 m. Komisijos ataskaitos dėl Bosnijos ir Hercegovinos (2025/2251(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos susitarimą[1], kuris įsigaliojo 2015 m. birželio 1 d.,

– atsižvelgdamas į Bendrąjį pamatinį susitarimą dėl taikos Bosnijoje ir Hercegovinoje, 1995 m. lapkričio 21 d. parafuotą Deitone ir 1995 m. gruodžio 14 d. pasirašytą Paryžiuje (toliau – Deitono taikos susitarimas),

– atsižvelgdamas į 1993 m. birželio 21–22 d. Kopenhagoje vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime pateiktas pirmininkavusios valstybės narės išvadas,

– atsižvelgdamas į Bosnijos ir Hercegovinos paraišką dėl narystės ES, pateiktą 2016 m. vasario 15 d.,

– atsižvelgdamas į 2019 m. gegužės 29 d. Komisijos komunikatą „Komisijos nuomonė dėl Bosnijos ir Hercegovinos paraiškos dėl narystės Europos Sąjungoje“ (COM(2019)0261),

– atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 15 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriomis Bosnijai ir Hercegovinai suteikiamas ES šalies kandidatės statusas,

– atsižvelgdamas į 2024 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas dėl sprendimo pradėti stojimo derybas su Bosnija ir Hercegovina,

– atsižvelgdamas į 2021 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/1529, kuriuo nustatoma Pasirengimo

[1] OL L 164, 2015 6 30, p. 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2015/997/oj.

narystei paramos priemonė (PNPP III)[2],

– atsižvelgdamas į 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1449, kuriuo nustatoma Vakarų Balkanų reformų ir ekonomikos augimo priemonė[3],

– atsižvelgdamas į 2003 m. birželio 21 d. Salonikuose įvykusio ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją,

– atsižvelgdamas į Zagrebo deklaraciją, priimtą 2020 m. gegužės 6 d. ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikime Zagrebe, kurioje dar kartą patvirtinti bendri prioritetai, įskaitant regiono europinę perspektyvą, demokratijos, teisinės valstybės bei pagrindinių teisių stiprinimą ir į įtraukių politinių procesų ir tarpusavio susitaikymo poreikį,

– atsižvelgdamas į 2025 m. gruodžio 17 d. priimtą ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją,

– atsižvelgdamas į 2025 m. gruodžio 16 d. pirmininkaujančios valstybės narės išvadas dėl plėtros,

– atsižvelgdamas į 2014 m. rugpjūčio 28 d. pradėtą Berlyno procesą,

– atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 6 d. Komisijos komunikatą „Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planas“ (COM(2020)0641),

– atsižvelgdamas į 2023 m. lapkričio 8 d. Komisijos komunikatą „Naujas Vakarų Balkanų ekonomikos augimo planas“ (COM(2023)0691),

– atsižvelgdamas į 2024 m. kovo 20 d. Komisijos komunikatą dėl plėtrai pasirengti skirtų reformų ir politikos peržiūrų (COM(2024)0146),

– atsižvelgdamas į 2025 m. lapkričio 4 d. Komisijos komunikatą „2025 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2025)0690) ir prie jo pridėtą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „2025 m. ataskaita dėl Bosnijos ir Hercegovinos“ (SWD(2025)0751),

– atsižvelgdamas į 2025 m. birželio 2 d. Komisijos apžvalgą ir šalies vertinimą, kuriuose dėmesys skiriamas Bosnijos ir Hercegovinos ekonominių reformų programai, ir į 2025 m. gegužės 13 d. dialogo ekonomikos ir finansų klausimais su regioniniais partneriais bendras išvadas,

– atsižvelgdamas į 2023 m. liepos 19 d. vykusį 5-ąjį ES ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos tarybos posėdį ir 2025 m.

---

2 OL L 330, 2021 9 20, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.

3 OL L, 2024/1449, 2024 5 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

rugsėjo 11 d. vykusį 8-ąjį ES ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos komiteto posėdį,

– atsižvelgdamas į ES ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto 7-ojo ir 8-ojo posėdžių, vykusių atitinkamai 2025 m. rugsėjo 17 ir 18 d. ir 2026 m. kovo 11 ir 12 d., rezultatus,

– atsižvelgdamas į 2019 m. gruodžio 5 d. ekspertų ataskaitą dėl teisinės valstybės klausimų Bosnijoje ir Hercegovinoje,

– atsižvelgdamas į 2025 m. gegužės 6 d. ir 2025 m. spalio 31 d. vyriausiojo įgaliotinio taikos susitarimui Bosnijoje ir Hercegovinoje įgyvendinti atitinkamai 67-ąją ir 68-ąją ataskaitas JT generaliniam sekretoriui,

– atsižvelgdamas į 2025 m. spalio 31 d. JT Saugumo Tarybos rezoliuciją 2795 (2025), kuria iki 2026 m. spalio 31 d. pratęsti ES vadovaujamų pajėgų (EUFOR) Bosnijoje ir Hercegovinoje įgaliojimai,

– atsižvelgdamas į 2024 m. gegužės 23 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 78/282, kuria liepos 11-oji paskelbiama Tarptautine 1995 m. genocido Srebrenicoje apmąstymo ir atminimo diena,

– atsižvelgdamas į Bosnijos ir Hercegovinos Konstituciją,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 22 straipsnius,

– atsižvelgdamas į UNESCO rezoliucijas dėl teisės mokytis gimtąja kalba,

– atsižvelgdamas į savo 2024 m. sausio 17 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai „Prevencinės diplomatijos vaidmuo sprendžiant įšaldytus konfliktus visame pasaulyje: neišnaudota galimybė ar pokyčiai dėl ateities?“

– atsižvelgdamas į savo 2026 m. kovo 11 d. rezoliuciją dėl ES plėtros strategijos[4],

– atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Bosnijos ir Hercegovinos,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A10-0165/2026),

A. kadangi Bosnija ir Hercegovina yra šalis kandidatė, siekianti

---

4 Priimti tekstai, P10_TA(2026)0077.

euroatlantinės integracijos, nes ja užtikrinama tvari taika, demokratija ir ilgalaikis klestėjimas; kadangi, remiantis naujausiomis nuomonių apklausomis, 70 proc. Bosnijos ir Hercegovinos piliečių pritaria narystei ES;

B. kadangi Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą susilpnino saugumo padėtį Europoje ir dar labiau išryškino strateginę Vakarų Balkanų šalių poziciją Europos saugumo struktūroje; kadangi Bosnija ir Hercegovina palaiko glaudžius santykius su NATO;

C. kadangi kiekviena šalis kandidatė turi būti vertinama pagal savo nuopelnus įgyvendinant Kopenhagos kriterijus;

D. kadangi plėtros procesas yra taikos projektas, kuriam reikia veikiančios, demokratinės ir daugiatautės Bosnijos ir Hercegovinos, kurioje visi piliečiai turėtų lygias teises ir galimybes; kadangi nuolatinės blokados ir separatistinė retorika kenkia šiam tikslui ir visos valstybės europinei perspektyvai;

E. kadangi teigiamas plėtros poveikis gali būti ypač naudingas ir padėti Bosnijai ir Hercegovinai įveikti savo ilgalaikes vidaus problemas;

F. kadangi ES tebėra pagrindinė Vakarų Balkanų šalių politinė ir ekonominė partnerė; kadangi ES tebėra didžiausia Bosnijos ir Hercegovinos prekybos ir investicijų partnerė;

G. kadangi Bosniją ir Hercegoviną ir toliau prižiūri tarptautinė bendruomenė, kaip nustatyta Deitono taikos susitarime, kuriuo buvo nutraukti aktyvūs karo veiksmai bei padėtas pagrindas taikai šalyje ir kuris tebėra Bosnijos ir Hercegovinos institucinės sąrangos pagrindas, kurio tikslas – užtikrinti trijų ją sudarančių tautų lygybę;

H. kadangi, siekiant išsaugoti ir stiprinti Deitono taikos susitarimu pasiektą taiką ir sudaryti sąlygas Bosnijai ir Hercegovinai tapti visateise funkcionuojančia Europos Sąjungos nare, reikia pereiti į kitą konstitucinio susitarimo etapą po Deitono susitarimo, kuris sustiprins vienybę šioje daugiatautėje valstybėje ir suteiks visas teises ir atsakomybę už sprendimų priėmimo procesą tik jos piliečiams;

I. kadangi Strateginiame kelrodyje nurodoma, kad saugumo ir stabilumo sumetimais yra ypač svarbu remti Bosnijos ir Hercegovinos suverenitetą, vienybę ir teritorinį vientisumą;

J. kadangi Bosnija ir Hercegovina yra daugiatautė valstybė, kurios teritorijoje tolerancijos ir abipusės pagarbos sąlygomis šimtmečius gyveno skirtingos religinės grupės ir tautos; kadangi kalbų ir kultūrų įvairovė yra vienas iš pagrindinių ES principų;

K. kadangi 2026 m. vasario mėn. pradžioje Milorad Dodik lankėsi Jungtinėse Amerikos Valstijose ir susitiko su vyresniaisiais JAV

pareigūnais; kadangi keli Serbų Respublikos autonominio vieneto administracijos nariai buvo išbraukti iš JAV sankcijų sąrašo; kadangi Serbų Respublikos autonominis vienetas samdė užsienio lobistines įmones ir pranešama, kad tokiais sutartimis įtvirtintais susitarimais siekiama užtikrinti tarptautinę paramą separatistiniams tikslams, susijusiems su Serbų Respublikos autonominio vieneto statusu Bosnijoje ir Hercegovinoje;

Įsipareigojimas siekti narystės ES

1. dar kartą tvirtai patvirtina, kad pritaria Bosnijos ir Hercegovinos stojimui į ES, kuris būtų paremtas vienybe, suverenumu ir teritoriniu vientisumu; primena, kad pažanga grindžiama nuopelnais, todėl siekiant atitikti Kopenhagos kriterijus reikia įgyvendinti tvarias ir patikimas reformas, apsaugoti demokratines institucijas, užtikrinti demokratiją, puoselėti teisinę valstybę, kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu bei užtikrinti pagrindines teises bei nediskriminavimą visiems piliečiams, įskaitant šalį sudarančias tautas, neatsižvelgiant į jų etninę, religinę ar kitą priklausomybę;

2. dar kartą patvirtina Bosnijos ir Hercegovinos svarbą Vakarų Balkanuose; ragina Komisiją sutelkti būtinas diplomatines, politines ir kultūrines priemones siekiant stiprinti Bosnijos ir Hercegovinos strategines partnerystes su ES ir remti regioninę integraciją visapusiškai gerbiant suverenumą ir tarptautinį bendradarbiavimą;

3. pabrėžia, kad ES turi ir toliau griežtai ir sąžiningai vertinti šalies pažangą pagal stojimo kriterijus;

4. remia laipsnišką Bosnijos ir Hercegovinos integraciją į tam tikras ES politikos sritis ir programas prieš jai tampant visateise nare, remiantis reformų pažanga; mano, kad tokia laipsniška integracija teikia apčiuopiamos naudos Bosnijos ir Hercegovinos piliečiams, stiprina jų pasitikėjimą stojimo į ES procesu ir suteikia negrįžtamą postūmį siekti visateisės narystės;

5. primygtinai ragina Bosnijos ir Hercegovinos politinius lyderius atnaujinti ir dar kartą patvirtinti savo įsipareigojimą siekti strateginio tikslo – įstoti į ES, ir patikimai, iš esmės ir laiku įgyvendinti seniai vėluojančias būtinas reformas bei veiksmus, kuriuos nustatė Komisija, daugiau jų nevilkinant ir netaikant politinių kliūčių, kartu užtikrinant, kad stojimo pastangos prisidėtų prie politinės sanglaudos ir nedidintų vidaus nesutarimų, kad įvykdžius reikiamas išankstines sąlygas būtų galima pradėti stojimo derybas;

6. ragina nutraukti obstrukcionizmą, politiškai motyvuotą subjektų veto naudojimą, priešingą rezultatą duodančią retoriką ir nesantaiką kurstančią taktiką, kuri trukdo pažangai ir nukreipia dėmesį nuo su ES susijusių reformų; ragina visus vadovus konstruktyviai bendradarbiauti, patenkinti piliečių siekius ir įveikti aklavietę; pabrėžia, kad Bosnijos ir Hercegovinos pažanga kelyje į ES galiausiai

priklauso nuo valdžios institucijų politinės valios ir atsakomybės visais valdymo lygmenimis; primena, kad Bosnijos ir Hercegovinos politiniai veikėjai anksčiau įrodė savo gebėjimą pasiekti konsensusą ir įgyvendinti esmines reformas;

7. akcentuoja svarbų Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentinės Asamblėjos vaidmenį stojimo procese; ragina ją teikti pirmenybę su ES susijusioms reformoms ir vykdyti konstruktyvų dialogą, kad būtų užtikrintas veiksmingas teisėkūros procesas be kliūčių; yra labai sukrėstas ir susirūpinęs dėl politiškai motyvuoto trukdymo ir pasikartojančių blokavimų, kurie labai sutrikdė valstybės lygmens teisėkūros veikimą ir dėl kurių vėluojama priimti ES reikalingus teisės aktus; ragina po prasmingo ir įtraukaus viešų konsultacijų proceso laikantis Europos standartų priimti įstatymą dėl Bosnijos ir Hercegovinos Aukštosios teismų bei prokuratūros tarybos ir įstatymą dėl teismų, tinkamai atsižvelgiant į Venecijos komisijos rekomendacijas;

8. pabrėžia, kad šalyse kandidatėse, kuriose taikoma sudėtinga konstitucinė tvarka, pvz., Bosnijoje ir Hercegovinoje, pagrindinės reformos, darančios poveikį valstybės lygmens institucijų veikimui, nepriklausomumui ir kompetencijai, neturi būti skubotos ar naudojamos kaip politinės priemonės; pabrėžia, kad paspartintos procedūros ar spaudimas laikytis politinių terminų neturi pakenkti teisinei kokybei, instituciniam sąžiningumui ar konstituciniam galių pasidalijimui; pabrėžia, kad reformos, kuriomis mažinamas centrinių institucijų veiksmingumas, negali būti laikomos pažanga siekiant narystės ES;

9. ragina Bosnijos ir Hercegovinos Ministrų Tarybą nedelsiant paskirti Bosnijos ir Hercegovinos stojimo į ES derybų vyriausiąjį derybininką, laikantis naujausių Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo sprendimų ir visapusiškai atsižvelgiant į Bosnijos ir Hercegovinos konstitucinę kompetenciją ir teisinę tvarką; ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas, siekiant suderinti teisės aktus su ES acquis, koordinuoti veiksmus visais lygmenimis;

10. ragina Bosniją ir Hercegoviną, prieš nustatant stojimo į ES derybų vidaus sistemą, persvarstyti Sprendimą dėl Europos integracijos proceso koordinavimo sistemos, kad būtų užtikrinta funkcionalesnė, veiksmingesnė, skaidresnė ir atskaitingesnė sistema, be kita ko, suderinant balsavimo teises su konstitucine kompetencija, nustatant atskaitomybės mechanizmus ir aiškius skyrimo kriterijus, taip pat priimant nacionalinę acquis perėmimo programą arba lygiavertę integracijos programą kaip stojimo proceso veiksmų planą;

11. be to, ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas užtikrinti, kad stojimo į ES derybų vidaus sistemos sukūrimas būtų skaidrus ir įtraukus, numatant prasmingus dialogo su pilietine visuomene ir socialiniais partneriais mechanizmus;

12. apgailestauja dėl to, kad šalyje toliau vyrauja politinis susiskaldymas, neapykantą kurstanti kalba, įskaitant etninės, religinės ir rasinės netolerancijos kurstymą, genocido ir kitų karo nusikaltimų neigimas, karo nusikaltėlių šlovinimas, separatistinės pastangos, kurioms vadovauja Serbų Respublikos (SR) autonominis vienetas, ir korupcinis valstybės užvaldymas, kurie, praėjus dešimtmečiams po karo, mažina visuomenės pasitikėjimą, spartina protų nutekėjimą ir paralyžiuoja šalį;

13. atkreipia dėmesį į Serbų Respublikos (SR) autonominio vieneto asamblėjos sprendimus panaikinti įstatymus, kuriuos Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančiais konstitucijai; smerkia nuolatinę kurstomąją ir menkinančią retoriką ir separatistinę politiką, kurią vykdo Serbų Respublikos autonominio vieneto oficiali ir de facto vadovybė, priešišką valstybės pareigūnų elgesį su aukšto rango valstybės pareigūnais, pilietinės visuomenės organizacijomis, politine opozicija ir kitais nepriklausomais visuomenės veikėjais, taip pat vadinamosios Serbų Respublikos dienos minėjimą, nes tai silpnina Bosniją ir Hercegoviną, kenkia jos keliui į ES narystę ir tiesiogiai pažeidžia Deitono taikos susitarimą;

14. smerkia SR autonominio vieneto valdžios institucijų nuolatinį bendradarbiavimą su oficialiais Rusijos subjektais, kuriems taikomos sankcijos, pabrėždamas riziką Bosnijos ir Hercegovinos saugumui ir stabilumui; primygtinai ragina visus SR autonominio vieneto politinius veikėjus konstruktyviai bendradarbiauti su valstybės institucijomis ir teikti pirmenybę reformoms, kurios būtinos Bosnijos ir Hercegovinos europiniame kelyje; griežtai smerkia bet kokias SR autonominio vieneto vyriausybės lobistines pastangas, kuriomis siekiama užtikrinti tarptautinę paramą atsiskyrimui arba užginčyti vyriausiojo įgaliotinio įgaliojimus, nes tokiais veiksmais tiesiogiai pažeidžiama Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucija ir prieštaraujama šalies suverenitetui, teritoriniam vientisumui ir europiniam keliui;

15. ragina Tarybą ir Komisiją apsvarstyti visas turimas priemones, įskaitant tikslines ribojamąsias priemones pagal esamą ES sankcijų Bosnijai ir Hercegovinai sistemą ir jos vėlesnius atnaujinimus, taikomas asmenims, atsakingiems už rimtą ir nuolatinį trukdymą demokratinėms institucijoms, reformų procesui, teritoriniam vientisumui ir integracijos į ES procesui; pabrėžia, kad tokios priemonės turi būti proporcingos, atšaukiamos ir parengtos taip, kad nedarytų poveikio gyventojams;

16. ragina Komisiją aktyviau bendradarbiauti vietoje siekiant skatinti dialogą, didinti pasitikėjimą ir skatinti regioninę integraciją;

17. palankiai vertina tai, kad Bosnija ir Hercegovina toliau visapusiškai oficialiai derina savo politiką su ES bendra užsienio ir saugumo politika, įskaitant sankcijas, nustatytas Rusijai pradėjus agresijos karą prieš Ukrainą, ir primygtinai ragina visus politinius veikėjus

veiksmingai sankcijas įgyvendinti ir užtikrinti jų vykdymą; palankiai vertina tai, kad Bosnija ir Hercegovina toliau dalyvavo ES krizių valdyme ir operacijose;

18. palankiai vertina tai, kad Bosnijos ir Hercegovinos ministrų taryba vieningai priėmė 2025 m. Bosnijos ir Hercegovinos reformų programą, ir palankiai vertina nuolatinį Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimą NATO programos „Partnerystė taikos labui“ sistemoje; ragina šalies institucijas toliau įgyvendinti su šiuo bendradarbiavimu susijusius prioritetus ir įsipareigojimus, kad būtų stiprinami instituciniai gebėjimai, bendradarbiavimas saugumo srityje ir euroatlantinė integracija bei šalies gynybos parengtis;

19. pakartoja, kad remia vyriausiojo įgaliotinio biurą ir Europos Sąjungos pajėgų (EUFOR) operaciją ALTHEA, ir, nors apgailestauja, kad Bosnija ir Hercegovina ir toliau turi remtis šiomis institucijomis, pripažįsta esminį jų vaidmenį užtikrinant taiką ir stabilumą Bosnijoje ir Hercegovinoje bei regione ir remia jų įgaliojimus, kol nacionaliniu lygmeniu bus sukurtos atskaitomybės struktūros; apgailestauja dėl to, kad ir toliau būtina atnaujinti EUFOR operacijos ALTHEA įgaliojimus praėjus daugiau kaip 30 metų po Deitono taikos susitarimo, ir ragina Bosniją ir Hercegoviną įvykdyti vėluojantį darbotvarkės „5+ 2“ įsipareigojimą, kad būtų sudarytos sąlygos nutraukti tarptautinę priežiūrą; ragina visas reikalavimus atitinkančias valstybes nares sustiprinti savo dalyvavimą ES taikos palaikymo misijose, pvz., EUFOR operacijoje ALTHEA, vykdomoje Bosnijoje ir Hercegovinoje; pabrėžia, kad svarbu išlaikyti tinkamą pajėgų lygį ir informuotumą apie padėtį, įskaitant kintančios politinės ir saugumo aplinkos stebėseną; pabrėžia, kad misija tebėra vienas iš pagrindinių stabilizuojančių veiksnių šalyje;

20. apgailestauja dėl vyriausiojo įgaliotinio Christiano Schmidto atsistatydinimo ir pabrėžia, kad bet kokios būsimso permainos, susijusios su vyriausiojo įgaliotinio biuru, turėtų būti grindžiamos visapusiška pagarba Bosnijos ir Hercegovinos konstitucinei tvarkai, suverenitetui ir teritoriniam vientisumui, kartu remiant didesnę vietos atsakomybę ir institucinę atsakomybę už pažangą šalies kelyje į Europą; pabrėžia, kad, atsižvelgiant į didelį ES finansinį įnašą, bet koks būsimas vyriausiasis įgaliotinis turėtų būti paskirtas iš ES valstybės narės ir turėtų veikti remdamasis aiškiomis laipsniško vyriausiojo įgaliotinio biuro uždarymo ir atsakomybės perdavimo ES specialiajam įgaliotiniui gairėmis; pabrėžia, kad toks atsistatydinimas neturi būti susijęs su teisės aktų, priimtų reaguojant į Milorado Dodiko skatinamus separatistinius veiksmus ar antikonstitucines priemones, panaikinimu ar būti jo sąlygojamas;

21. tebėra susirūpinęs dėl piktavališkos dezinformacijos ir užsienio šalių subjektų pastangų Bosnijoje ir Hercegovinoje, kuriomis siekiama sėti nesantaiką, smurtą, įtampą tarp etninių grupių ir destabilizuoti Bosniją ir Hercegoviną bei jos kelią į ES; yra ypač susirūpinęs dėl

tebesitęsiančių dezinformacijos operacijų, kurias vykdo Rusija ir Serbija ir kurios nukreiptos prieš Vakarų Balkanus apskritai, kurias taip pat skatina vidaus subjektai, ir, mažesniu mastu, Turkija, Iranas ir kitos Persijos įlankos šalys; be to, reiškia susirūpinimą dėl didėjančios Kinijos ekonominės ir politinės įtakos regione, ypač pasitelkiant strateginę infrastruktūrą ir skolinimą; ragina Bosniją ir Hercegoviną imtis ryžtingų veiksmų siekiant atremti šias grėsmes ir stiprinti visuomenės atsparumą, be kita ko, siekiant suderinimo su Skaitmeninių paslaugų aktu[5], ir parengti strategijas, pajėgumus ir koordinavimo mechanizmus, kad būtų galima laiku reaguoti į su rinkimais susijusią ir kitą riziką skaitmeninėje informacinėje erdvėje, laikantis Europos demokratijos skydo tikslų; ragina Bosniją ir Hercegoviną toliau plėtoti ir įgyvendinti visapusiškas ir įtraukias gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis iniciatyvas visoje švietimo sistemoje;

22. pabrėžia strateginės komunikacijos apie narystės ES naudą svarbą; ragina Europos išorės veiksmų tarnybą ir ES delegaciją Bosnijoje ir Hercegovinoje dėti daugiau pastangų šioje srityje ir stiprinti ES finansuojamas paramos priemones, kuriomis remiamas demokratinis atsparumas ir informacijos vientisumas; pabrėžia itin svarbų pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį skatinant tiesioginį viešąjį diskursą apie integraciją į ES, kovojant su dezinformacija ir sudarant palankesnes sąlygas informacija pagrįstoms viešoms diskusijoms, ir ragina Komisiją ir ES valstybes nares įtraukti jas į strateginės komunikacijos pastangas;

23. primena, kad saugumas ir stabilumas Vakarų Balkanuose vis dar nėra savaime suprantamas dalykas ir kad dėl dabartinės Europos saugumo padėties pablogėjimo kyla galimo šalutinio poveikio rizika; pabrėžia, kad reikia šiame regione iniciatyviai kovoti su piktavališkų subjektų propaganda, kuria siekiama pakenkti ES interesams ir vertybėms;

24. palankiai vertina aktyvų Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimą ES ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos parlamentiniame komitete, įgyvendinant vieną iš 14 pagrindinių Komisijos nustatytų prioritetų;

25. ragina Europos Komisiją ir Bosnijos ir Hercegovinos Ministrų Tarybą visapusiškai laikytis 2015 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimo

---

[5] 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas), (OL L 277, 2022 10 27, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

(ES) 2015/1900[6], visų pirma nuostatų, susijusių su Stabilizacijos ir asociacijos komiteto narių sudėtimi ir atstovavimu, ir užtikrinti visapusišką ir veiksmingą jo praktinį įgyvendinimą;

Demokratija ir teisinė valstybė

26. apgailestauja, kad Bosnijos ir Hercegovinos politiniai veikėjai vis dar neįgyvendino būtinų konstitucinių ir rinkimų reformų, kuriomis būtų užtikrinta, kad visi piliečiai galėtų naudotis savo politinėmis teisėmis vienodomis sąlygomis; dar kartą ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti savo teisės aktus su Europos žmogaus teisių konvencija ir įgyvendinti atitinkamus Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus, kad būtų panaikinta bet kokia nelygybė ir diskriminacija; primygtinai ragina visas politines valdžios institucijas imtis veiksmų, kad vykdant tikrą dialogą būtų nustatyti būtini pokyčiai, taip pat pradėti įtraukų procesą ir išsamias konsultacijas su piliečiais, pilietine visuomene, nepriklausomais ekspertais ir visais atitinkamais šalies suinteresuotaisiais subjektais, kuris padėtų tvariai pertvarkyti Deitono taikos susitarimą į konstituciją, visiškai atitinkančią Europos standartus ir principus, siekiant užtikrinti funkcionalią, atskaitingą, atstovaujamąją ir visuotinai teisėtą valdymo sistemą; pakartoja, kad rinkimų reforma turi nepagilinti ir neįtvirtinti etninio susiskaldymo;

27. primygtinai ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas nedelsiant įgyvendinti tarptautines rekomendacijas, kuriomis siekiama stiprinti rinkimų proceso sąžiningumą, patikimumą ir skaidrumą, be kita ko, priešrinkiminiu etapu, visų pirma susijusias su partijų ir kampanijų finansavimu, politine reklama ir kampanijomis, apsaugos nuo manipuliavimo visuomenei skleidžiama informacija ir dezinformacijos priemonėmis, partijų registravimu, lyčių lygybės užtikrinimo priemonėmis ir nuostatomis, susijusiomis su šiuolaikinėmis rinkimų technologijomis, pvz., biometriniu rinkėjų tapatybės nustatymu ir balsavimo rezultatų tikrinimu; ragina užtikrinti tvarų Centrinės rinkimų komisijos finansavimą;

28. ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas užtikrinti politiškai nepriklausomą rinkimų valdybos pirmininkų ir pirmininkų pavaduotojų skyrimą ir veiksmingą jų patikimumo tikrinimą bei užkirsti kelią taisyklių dėl nešališkos rinkimų valdybos vadovybės apėjimui, reguliariai atlikti rinkėjų registrų ir dalyvavimo anomalijų auditą ir užtikrinti, kad rinkimų klastojimo atvejai, įskaitant

---

6 2015 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1900, kuriuo nustatoma pozicija, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Stabilizacijos ir asociacijos taryboje, įsteigtoje Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos susitarimu, dėl Stabilizacijos ir asociacijos tarybos sprendimo, kuriuo priimamos jos darbo tvarkos taisyklės (OL L 277, 2015 10 22, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2015/1900/oj).

tapatybės vagystes, suklastotus parašus ir neįtikimus dalyvavimo modelius, būtų laiku ištirti ir už juos būtų taikomos veiksmingos sankcijos, taip pat užtikrinti subalansuotą informavimą žiniasklaidoje ir veiksmingą visuomeninių transliuotojų priežiūrą rinkimų kampanijų metu;

29. pabrėžia, kad, nors decentralizacija yra suderinama su naryste ES, Bosnija ir Hercegovina turi suderinti savo konstitucinę sistemą su ES standartais bei Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais ir užtikrinti, kad jos institucijos veiksmingai veiktų ir visapusiškai prisiimtų narystės ES įsipareigojimus, be kita ko, užtikrinant didesnį teisinį tikrumą paskirstant kompetenciją, veiksmingus valstybės lygmens pajėgumus koordinuoti, priimti, įgyvendinti ES acquis ir užtikrinti jos vykdymą, taip pat institucinius susitarimus, kuriais būtų galima užkirsti kelią nuolatinėms kliūtims ir piktnaudžiavimui veto mechanizmais;

30. primygtinai ragina visas, ypač SR autonominio vieneto, valdžios institucijas paisyti Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo sprendimų ir juos įgyvendinti, taip pat laikytis konstitucinės tvarkos ir nedelsiant paskirti trūkstamus teisėjus iš SR autonominio vieneto į Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinį Teismą;

31. akcentuoja esminį teisinės valstybės principo vaidmenį vykdant demokratinę pertvarką; ragina skubiai įvykdyti teismų reformą, kad būtų sustiprintas teisminių institucijų nepriklausomumas, profesionalumas, atskaitomybė ir veiksmingumas, be kita ko, taikant teisinę sistemą, kuria būtų sustiprintas Aukščiausiosios teismų ir Prokuratūros tarybos sąžiningumas, nepriklausomumas, finansinis stabilumas ir veikimas, taip pat skaidrumas, nustatomos apsaugos priemonės, susijusios su skyrimu į pareigas, interesų konfliktu, turto ir interesų deklaracijomis bei terminų apribojimais; pabrėžia, kad visi teisėjų paskyrimai Bosnijoje ir Hercegovinoje turėtų būti grindžiami nuopelnais, kompetencija ir profesine kvalifikacija;

32. susirūpinęs atkreipia dėmesį į ribotą pažangą, padarytą kovojant su plačiai paplitusia korupcija, ir vis ryškesnius valstybės užvaldymo požymius – struktūrine problema, giliai įsišaknijusia labai sudėtingoje šalies valdymo sistemoje, grindžiamoje etnine priklausomybe; primygtinai ragina politines valdžios institucijas nedelsiant imtis konkrečių priemonių valstybės ir autonominių vienetų lygmenimis bei stiprinti kovos su korupcija organų, policijos ir prokuratūros bendradarbiavimą, kad būtų galima veiksmingiau kovoti su korupcija ir korupciniu valstybės užvaldymu ir taip atkurti visuomenės pasitikėjimą ir sustabdyti smegenų nutekėjimą; ragina imtis nepriklausomų ir skaidrių tolesnių teisminių veiksmų bei apsaugoti teismines institucijas nuo politinio kišimosi, bauginimo ar selektyvaus vykdymo užtikrinimo;

33. ragina visus Bosnijos ir Hercegovinos valdžios lygmenis suderinti pranešėjų apsaugos teisines ir institucines sistemas su atitinkamu ES acquis ir pilnai užtikrinti jų praktinį įgyvendinimą; be to, ragina valdžios institucijas visais lygmenimis užtikrinti profesinį, teisėmis grindžiamą ir nebauginantį elgesį su pranešėjais, be kita ko, rengiant sistemingus valstybės pareigūnų, kurie gauna ir tvarko pranešimus, mokymus ir didinant jų sąmoningumą, kad būtų užkirstas kelias praktikai, kuria mažinamas pasitikėjimas pranešimų teikimo mechanizmais, įskaitant pranešėjų motyvų kvestionavimą; primygtinai ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas visais lygmenimis tobulinti taisykles dėl interesų konfliktų ir visapusiškai užtikrinti jų vykdymą;

34. ragina Bosniją ir Hercegoviną šalinti sistemines kovos su organizuotu nusikalstamumu spragas gerinant valstybės ir autonominių vienetų teisėsaugos įstaigų operatyvinį bendradarbiavimą, jų tyrimo pajėgumus, tyrimus ir turto areštą bei konfiskavimą, taip pat kovojant su politiniu užgrobimu; palankiai vertina Europolo remiamas teisėsaugos operacijas; yra susirūpinęs dėl pažeidžiamumo, susijusio su nusikaltėlių įsiskverbimu į politines ir teisines sistemas;

35. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną pašalinti savo kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu sistemų spragas, kad ji nebebūtų įtraukiama į pilkąjį sąrašą, be kita ko, priimant būtinus poįstatyminius aktus, reikalingus veiksmingam kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu įstatymo įgyvendinimui, ir skubiai sukuriant juridinių asmenų tikrųjų savininkų registrus, visų pirma užtikrinant, kad autonominiai vienetai ir Brčko rajonas nedelsdami imtųsi veiksmų, visapusiškai laikantis ES acquis ir MONEYVAL rekomendacijų;

36. ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti savo politiką su ES vizų politika, o pereinamuoju laikotarpiu taikyti papildomas saugumo priemones; be to, ragina Bosniją ir Hercegoviną, visapusiškai laikantis žmogaus teisių standartų ir tarptautinės teisės, pagerinti savo sienų saugumą ir migracijos valdymą;

37. ragina sukurti tvirtą ir veiksmingą viešojo administravimo sistemą ir profesionalią bei depolitizuotą valstybės tarnybą, kurioje pareigūnai būtų skiriami pagal nuopelnus, stiprinti autonominių vienetų ir vietos lygmenų reformų koordinatorių pajėgumus, nes jie yra pirmasis kontaktinis punktas piliečiams, ir politikos koordinavimą nacionaliniu lygmeniu, taip pat, siekiant sumažinti politizavimą ir neveiksmingumą, skaitmeninti viešojo administravimo sistemą;

38. pabrėžia, kad reikia dėti daugiau pastangų įgyvendinant viešųjų finansų valdymo ir viešojo administravimo reformas, taip pat imantis veiksmų dėl ribotų nuolatinių administracinių gebėjimų, nuolat ES investuojant į aukštos kokybės gebėjimų stiprinimo ir dalijimosi

žiniomis sistemas, grindžiamas esamais ES ir tarptautinių partnerių gerosios praktikos modeliais; ragina visų lygmenų Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas, visų pirma, vykdomąją valdžią, užtikrinti skaidrumą ir galimybę visuomenei susipažinti su informacija visais sprendimų priėmimo etapais, be kita ko, laiku skelbiant aktų projektus ir susijusius dokumentus, taip pat atitikties lenteles dėl suderinimo su ES *acquis* ir vykdant turiningas viešas konsultacijas pagal Europos atvirosios vyriausybės ir atsakomybės standartus;

39. pabrėžia, kad pilietinės visuomenės organizacijos atlieka išskirtinį vaidmenį plėtros procese ir įtvirtinant demokratiją ir pliuralizmą, taip pat populiarinant gerą valdymą ir socialinę pažangą; pabrėžia, kad prasmingas, struktūrizuotas ir nuolatinis pilietinės visuomenės organizacijų, turinčių įrodytos patirties ir sektorinių ekspertinių žinių, dalyvavimas turėtų būti užtikrintas visais stojimo proceso etapais; ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas visais lygmenimis didinti viešojo finansavimo pilietinės visuomenės organizacijoms skaidrumą, atskaitomybę ir sąžiningumą, be kita ko, skelbiant privalomus viešus kvietimus teikti pasiūlymus, nustatant aiškius ir išmatuojamus sutarčių skyrimo kriterijus, aktyviai skelbiant duomenis apie gavėjus ir skirtas lėšas, sukuriant viešuosius dotacijų registrus, taip pat užtikrinant apsaugos nuo interesų konfliktų, politinės įtakos ir netinkamo lėšų naudojimo šališkais ar su kampanija susijusiais tikslais priemones; ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas ir Komisiją užtikrinti didesnį, skaidrų ir tvarų pilietinės visuomenės finansavimą, įskaitant iniciatyvas, kuriomis siekiama įveikti visuomenės susiskaldymą, skatinti susitaikymą ir stiprinti etninių grupių tarpusavio dialogą;

Pagrindinės laisvės ir žmogaus teisės

40. pabrėžia, kad laisva ir pliuralistinė žiniasklaida yra demokratijos pagrindas; yra susirūpinęs dėl nuolatinių Bosnijos ir Hercegovinos visuomeninio transliuotojo finansavimo trūkumo; ragina kompetentingas valdžios institucijas vykdyti Bania Lukoje priimtus galutinius teismo sprendimus dėl visuomeninio transliuotojo RTRS skolos Bosnijos ir Hercegovinos radijui ir televizijai ir dar kartą ragina Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentinę Asamblėją priimti tvarią ilgalaikę teisinę visų trijų šalies visuomeninių transliuotojų finansavimo sistemą, taip pat visada užtikrinant skaidrumą žiniasklaidos nuosavybės klausimais; primena, kad visuomeninis transliuotojas atliko labai svarbų vaidmenį Bosnijoje ir Hercegovinoje kaip šalies suvienijimo po karo priemonė; ragina rengti ir transliuoti programas oficialiosiomis Bosnijos ir Hercegovinos kalbomis;

41. apgailestauja dėl blogėjančios žiniasklaidos laisvės padėties šioje šalyje; ragina Bosniją ir Hercegoviną apsaugoti viešąją žiniasklaidą nuo politinės įtakos, suderinti subjektų lygmens teisės aktus su valstybės teisės aktais ir nustatyti taisykles dėl žiniasklaidos

nuosavybės skaidrumo ir viešosios reklamos; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną paspartinti įstatymo dėl elektroninių ryšių, kuris būtų suderintas su Skaitmeninių paslaugų aktu ir ES žiniasklaidos laisvės aktu[7], priėmimą; smerkia nuolatinį Rusijos dezinformacijos skleidimą Serbų Respublikos autonominiame vienete;

42. griežtai smerkia, visų pirma, aukšto lygio politinių ir kitų įtakingų veikėjų vykdomus prieš žurnalistus, žiniasklaidos darbuotojus ir kitus žmogaus teisių gynėjus ir aktyvistus nukreiptus išpuolius, grasinimus, bauginimą, politinį spaudimą, baudžiamųjų nuostatų dėl šmeižimo atkūrimą ir naudojimą, taip pat strateginį bylinėjimąsi prieš visuomenės dalyvavimą; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną laikytis visiško netoleravimo politikos ir užtikrinti, kad nebūtų sumenkintas tokių atvejų sunkumas; ragina valdžios institucijas priimti teisės sistemą, kuria užtikrinama veiksminga apsauga nuo strateginio bylinėjimosi prieš visuomenės dalyvavimą; ragina Bosniją ir Hercegoviną užtikrinti žurnalistų laisvę ir saugumą ir reaguoti į veiksmus, kuriais siekiama apriboti žurnalistų laisvą veiklą; taip pat smerkia išpuolius prieš Europos Parlamento narius, Europos Komisijos narius, ES pareigūnus ir Vyriausiojo įgaliotinio biurą;

43. ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti saviraiškos laisvę ir neapykantą kurstančias kalbas reglamentuojančią teisinę ir politinę sistemą visais valdžios lygmenimis, laikantis visų Europos ir tarptautinių žmogaus teisių standartų, taip siekiant užtikrinti tinkamą saviraiškos laisvės apsaugos ir neapykantą kurstančių kalbų prevencijos bei sankcijų už jas pusiausvyrą, be kita ko, šalinant esamas Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos teisinės sistemos spragas; ragina kovoti su neapykantą kurstančiomis kalbomis viešojoje žiniasklaidoje;

44. ragina Bosniją ir Hercegoviną visoje šalyje visapusiškai apsaugoti susirinkimų ir asociacijų laisvę; ragina Serbų Respublikos autonominio vieneto valdžios institucijas paisyti Konstitucinio Teismo sprendimo, kuriuo panaikinamas rusiškojo stiliaus įstatymas dėl „užsienio agentų“, ir susilaikyti nuo panašių priemonių atgaivinimo ar išpuolių prieš pagrindines teises ir laisves; pabrėžia, kad visoje Bosnijoje ir Hercegovinoje reikia užtikrinti griežtesnį teisminį vykdymą ir dekriminalizuoti garbės ir orumo įžeidimą;

---

[7] 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1083, kuriuo nustatoma bendra žiniasklaidos paslaugų vidaus rinkoje sistema ir iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES (Europos žiniasklaidos laisvės aktas) (OL L, 2024/1083, 2024 4 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj).

45. ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas stiprinti teisinę ir institucinę žmogaus teisių gynėjų apsaugą ir užtikrinti saugią ir palankią jų darbo aplinką;

46. smerkia prieš mažumas nukreiptus išpuolius, diskriminaciją ir neapykantos retoriką ir ragina imtis skubių ir paveikių teisinių veiksmų; ragina Bosniją ir Hercegoviną visiškai laikytis savo Konstitucijos, paisyti lygybės, nediskriminavimo ir valstybės daugiatautiškumo principų ir priimti nacionalinę strategiją, kuria būtų užtikrintas sąžiningas ir proporcingas atstovavimas visiems piliečiams, įskaitant mažumas, viešojo administravimo ir valstybės valdomose įstaigose, taip pat visapusiškas jų dalyvavimas viešajame ir politiniame gyvenime, laikantis demokratinių standartų ir Bosnijos ir Hercegovinos su Europos integracija susietų įsipareigojimų;

47. ragina Bosniją ir Hercegoviną atšaukti 2025 m. kovo ir birželio mėn. atliktas savo baudžiamojo kodekso pataisas, susijusias atitinkamai su lytinės tapatybės, kaip saugomos translyčių asmenų savybės, panaikinimu ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje netaikymu tos pačios lyties poroms;

48. ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas imtis būtinų veiksmų siekiant gauti stebėtojo statusą Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) veikloje, kad būtų sustiprintas sistemų suderinimas su ES pagrindinių teisių *acquis*, pagerintas įrodymais grindžiamas politikos formavimas ir duomenų rinkimas, taip pat sustiprintas bendradarbiavimas pagrindinių teisių srityje;

49. ragina stiprinti Bosnijos ir Hercegovinos žmogaus teisių ombudsmeno institucijos nepriklausomumą, veiksmingumą ir matomumą, be kita ko, laikantis iniciatyvesnio požiūrio į šiurkščius ir sistemingus žmogaus teisių pažeidimus ir geriau atsižvelgiant į jos rekomendacijas;

50. ragina labiau stengtis užtikrinti lyčių lygybę ir didinti moterų dalyvavimo viešajame ir politiniame gyvenime mastą; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną stiprinti institucijų atsaką į smurtą dėl lyties; palankiai vertina Federacijos autonominio vieneto teisėkūros pažangą; reiškia susirūpinimą dėl nenuoseklaus ir fragmentiško Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijų atsako į smurto dėl lyties incidentus; primygtinai ragina valdžios institucijas smurto dėl lyties problemą spręsti kaip struktūrinę problemą; pabrėžia, kad svarbu užtikrinti laisvą ir nekliudomą prieigą prie lytinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugų visoje šalyje;

51. primena, kad nors Bosnija ir Hercegovina 2013 m. lapkričio mėn. ratifikavo Europos Tarybos Stambulo konvenciją ir taip teisiškai įsipareigojo užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir smurtui artimoje aplinkoje ir su juo kovoti, šis dokumentas vis dar įgyvendinamas nenuosekliai; ragina Bosniją ir Hercegoviną stiprinti dedamas

pastangas, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama nukentėjusių asmenų apsaugos gerinimui, geresniam policijos mokymui, institucinio atsako koordinavimui ir smurto dėl lyties ir smurto artimoje aplinkoje aktus įvykdžiusių asmenų baudžiamojo persekiojimo trūkumų šalinimui, ypač kaimo vietovėse;

52. ragina ieškoti ilgalaikių sprendimų siekiant įtraukaus, lygybę užtikrinančio ir depolitizuoto kokybiško švietimo, kuriuo būtų skatinamas supratimas ir susitaikymas, taip pat užtikrinama teisė į švietimą gimtąja kalba; primygtinai ragina plėtoti faktais pagrįstą, nediskriminacinį švietimą istorijos klausimais, grindžiamą istoriniais faktais ir pagarba demokratinėms vertybėms, taip siekiant stiprinti tarpusavio supratimą ir kovoti su diskriminacija; ragina ES aktyviai remti šį procesą; pakartoja savo raginimą liautis taikius „dviejų mokyklų po vienu stogu“ praktiką; pabrėžia, kad svarbu apsaugoti visų Bosnijos ir Hercegovinos gyventojų kultūrinę ir kalbinę raišką; pažymi, kad tvirtinant programas ir mokymo programas turėtų būti atsižvelgiama į šalies kultūrų ir kalbų įvairovę;

53. primena, kad Bosnija ir Hercegovina turėtų prisiimti visišką atsakomybę už migracijos valdymą, veiksmingai įgyvendinti sienų kontrolės įstatymą, gerinti koordinavimą ir atsakomybės pasidalijimą tarp visų valdžios lygmenų, skirti pakankamai darbuotojų pasienio policijai ir užtikrinti prieinamas, veiksmingas bei sąžiningas prieglobsčio procedūras, kartu užtikrinant visapusišką pagarbą žmogaus teisėms ir tarptautinės apsaugos standartams; atkreipia dėmesį į tai, kad pradėjo veikti Europos Sąjungos atvykimo ir išvykimo sistema, kuria stiprinama išorės sienų stebėsena; ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas užtikrinti visapusišką parengtį ir suderinimą su techniniais ir duomenų apsaugos reikalavimais, susijusiais su Europos Sąjungos atvykimo ir išvykimo sistema; ragina Komisiją ieškoti problemų, kurias naujos Europos Sąjungos atvykimo ir išvykimo sistemos taisyklės kelia Bosnijos ir Hercegovinos ir kitų Vakarų Balkanų šalių sunkvežimių vairuotojams, sprendimų;

Geri kaimyniniai santykiai ir susitaikymas

54. palankiai vertina aktyvų Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimą regioniniame bendradarbiavime; pabrėžia, kad geri kaimyniniai santykiai yra esminis ES plėtros proceso elementas ir kiekvienos šalies stojimo į ES kelias;

55. pabrėžia susitaikymo Bosnijoje ir Hercegovinoje svarbą ir primygtinai ragina valdžios institucijas užtikrinti galimybę sužinoti tiesą, teisę kreiptis į teismą ir galimybę naudotis teisių gynimo priemonėmis, įskaitant nuo karo nusikaltimų nukentėjusių civilių teisinę apsaugą ir žalos atlyginimą, ir priimti valstybės lygmens įstatymą, kuriuo būtų užtikrinta kankinimų aukų apsauga ir pripažinimas; palankiai vertina vietos taikos kūrimo ir atminimo

iniciatyvas; ragina toliau stengtis imtis veiksmų dėl dingusių asmenų, be kita ko, vykdant regioninį bendradarbiavimą; ragina valdžios institucijas visais lygmenimis aktyviai remti aukų atminimo pastangas ir joms netrukdyti, ypač vietos bendruomenėse, nes tai yra esminė susitaikymo ir atminimo sudedamoji dalis;

56. pripažįsta, kad susitaikymas turi būti grindžiamas istorinių faktų pripažinimu ir mokymu, aukų pagerbimu ir atminimu, visų dingusių asmenų suradimu, visų nusikaltėlių patraukimu baudžiamojon atsakomybėn ir susitaikymo, pasitikėjimo ir pagarbos aplinkos puoselėjimu praėjus 30 metų po Deitono taikos susitarimo; pabrėžia, kad politiniams veikėjams ir įtaką darantiems asmenims tenka ypatinga atsakomybė prisidėti kuriant susitaikymui palankią aplinką; primena, jog svarbu, kad visos atsakingos tautos ir asmenys prisiimtų atsakomybę už Balkanų karų metu įvykdytus nusikaltimus, taip siekiant įveikti praeitį ir susitaikyti;

57. dar kartą ragina įgyvendinti papildomas priemones ir konkrečias programas, susijusias su tvariu pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų grįžimu, galimybe naudotis sveikatos priežiūros ir užimtumo paslaugomis, socialine apsauga ir švietimu, taip pat visapusiškai laikytis visų jų teisių į kompensaciją už negrąžinamą nuosavybę;

58. atmeta visus naratyvus, kuriais išnaudojama etninė įtampa, skatinamas istorinis revizionizmas, genocido neigimas ir karo nusikaltėlių šlovinimas, taip pat bet koks viešas fašizmo, nacionalsocializmo ir komunizmo šlovinimas, įskaitant ustašių skanduotės „Za dom spremni“ naudojimą Marko Perkovićo Thompsono koncerte Široki Brijego mieste, četnikų simbolių demonstravimą judėjimo „Ravna Gora“ susibūrime Višegrade ir pašalinto Federacijos autonominio subjekto Atstovų Rūmų pirmininko Dragano Miokovićiaus pareiškimus, kuriais pateisinami Jugoslavijos komunistinio režimo po Antrojo pasaulinio karo įvykdyti nusikaltimai, taip pat nustatytų faktų ir vidaus bei tarptautinių tribunolų nepriklausomumo ir nešališkumo ginčijimą arba demokratinių institucijų ir konstitucinių patikrinimų vaizdavimą kaip neteisėtų, visų pirma, iš politinių veikėjų pusės; primena, kad tokie naratyvai tiesiogiai kenkia susitaikymui, demokratiniam stabilumui ir visuomenės pasitikėjimui; ragina visus Bosnijos ir Hercegovinos politinius veikėjus susilaikyti nuo skaldančios ir nesantaiką kurstančios retorikos, o valdžios institucijas – stiprinti strateginę komunikaciją, remti nepriklausomą faktų tikrinimą ir investuoti į gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir pilietinį ugdymą, be kita ko, vietos lygmeniu, laikantis visos visuomenės požiūrio į demokratinį atsparumą; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti valstybės baudžiamojo kodekso nuostatas dėl genocido neigimo ir karo nusikaltėlių šlovinimo su ES *acquis*;

59. reiškia didelį susirūpinimą dėl šiame regione propaguojamų politinių koncepcijų ir naratyvų, kuriais skatinamas tarpvalstybinis

suvienijimas ar koordinavimas remiantis etnine tapatybe, įskaitant vadinamąjį Serbų pasaulį, – tai kenkia kaimyninių šalių suverenitetui ir teritoriniam vientisumui ir gali destabilizuoti regioną; pabrėžia, kad tokie naratyvai nesuderinami su gerų kaimyninių santykių principais ir stojimo į ES procesu; ragina Serbiją ir visas regiono šalis konstruktyviai įsipareigoti užtikrinti Bosnijos ir Hercegovinos stabilumą ir teritorinį vientisumą bei aktyviai remti Bosnijos ir Hercegovinos stojimo kelią;

60. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną veiksmingai įgyvendinti persvarstytą nacionalinę strategiją dėl karo nusikaltimų ir toliau stiprinti regioninį teisminį bendradarbiavimą, be kita ko, įtariamųjų ekstradicijos srityje;

61. primena, kaip svarbu užtikrinti visapusišką prieigą prie buvusių Jugoslavijos slaptųjų tarnybų (UDBA) ir Jugoslavijos liaudies armijos kontržvalgybos (KOS) archyvų, įskaitant saugomus Sarajeve, Bania Lukoje ir – ypač – Belgrade; ragina valdžios institucijas oficialiai prašyti, o Serbijos valdžios institucijas – nedelsiant suteikti visapusišką prieigą prie atitinkamos archyvinės medžiagos ir prireikus ją perduoti; pabrėžia, kad bet koks atsisakymas ar delsimas kenkia atskaitomybei, teisingumui aukoms ir regioniniam susitaikymui;

62. pabrėžia, kokia svarbi yra prevencinė diplomatija Bosnijoje ir Hercegovinoje; ragina Europos išorės veiksmų tarnybą stiprinti savo darbuotojų įgūdžių ugdymą, kad jie geriau suvoktų vietos istorinį, kultūrinį ir religinį kontekstą, kaip pabrėžiama 2024 m. sausio mėn. priimtame Europos Parlamento pranešime dėl prevencinės diplomatijos vaidmens;

Socialinės ir ekonominės reformos

63. palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos reformų darbotvarkę ir primygtinai ragina ją skubiai įgyvendinti, taip pat skubiai paskelbti ją oficialiosiomis Bosnijos ir Hercegovinos kalbomis ir pateikti ją visuomenei prieinamu ir skaidriu būdu; primena, kad Bosnija ir Hercegovina vis dar gali pasinaudoti 976,6 mln. EUR asignavimu; pabrėžia, kad politinė valia įgyvendinti reformas yra būtina siekiant užsitikrinti lėšas ir užkirsti kelią jų perskirstymui; pabrėžia, kad dėl praleistų terminų ir nepakankamos pažangos Bosnija ir Hercegovina gali atsilikti nuo kitų plėtros šalių siekiant ekonominės konvergencijos ir integracijos į ES, o dėl to piliečiai nesulauktų didelės socialinės ir ekonominės naudos; apgailestauja dėl to, kad 10 proc. lėšų, kurios sudaro daugiau kaip 100 mln. EUR, buvo visam laikui prarastos dėl to, kad politinės valdžios institucijos iš pradžių vėlavo pateikti reformų darbotvarkę; ragina skubiai ratifikuoti finansinį ir paskolų susitarimą;

64. pabrėžia, kad bet koks šių lėšų panaudojimas ir išmokėjimas turi būti ir toliau griežtai susietas su aiškių, išmatuojamų ir patikrinamų tarpinių reikšmių, susijusių su teisine valstybe, demokratiniu institucijų veikimu, pagrindinėmis laisvėmis ir socialinėmis bei ekonominėmis reformomis, pasiekimu; ragina Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentinę Asamblėją, vietos ir regionų valdžios institucijas, socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę veiksmingai dalyvauti stebint reformų darbotvarkės įgyvendinimą ir prižiūrint ES lėšų naudojimą, laikantis įtraukios partnerystės principo;

65. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną sukurti institucinę ES lėšų valdymo sistemą, be kita ko, paskiriant nacionalinės reformų ir ekonomikos augimo priemonės koordinatorių, sukuriant reformų darbotvarkei įgyvendinti reikalingas paramos struktūras, paskiriant vieną bendrą kontaktinį punktą kiekvienai reformai, kad būtų užtikrintas suderintas ir koordinuotas įgyvendinimas įvairiais valdžios lygmenimis, ir nacionaliniu PNPP III koordinatoriumi paskiriant Europos integracijos direktorato direktorių, atsižvelgiant į ankstesnę praktiką; ragina geriau panaudoti PNPP III lėšas Bosnijoje ir Hercegovinoje, be kita ko, vietos ir regionų lygmenimis;

66. mano, kad ES lėšomis būtų geriau remti demokratines reformas šioje šalyje, todėl ragina atitinkamą ES finansavimą perskirti taip, kad daugiau lėšų būtų skiriama paramai techninei pagalbai, susijusiai su lėšų įsisavinimu, teisminių institucijų reformomis ir kovos su korupcija priemonėmis; ragina ES ir Vakarų Balkanų šalis sukurti efektyvaus Europos prokuratūros ir atitinkamų subjektų iš Vakarų Balkanų bendradarbiavimo sistemą, taip siekiant užtikrinti, kad Europos prokuratūra galėtų veiksmingai įgyvendinti savo įgaliojimus;

67. primena, kad ES finansavimas projektams Serbų Respublikos autonominiame vienete turėtų likti įšaldytas tol, kol demokratijos padėtis SR autonominiame vienete pagerės;

68. palankiai vertina Komisijos pasiūlymą pradėti derybas su Vakarų Balkanų šalimis dėl prisijungimo prie ES tarptinklinio ryšio savo šalies kainomis režimo, kuris Vakarų Balkanų gyventojams suteiks vieną iš apčiuopiamiausių ir iš karto juntamų privalumų jų šalies stojimo į ES procese;

69. atkreipia dėmesį į atsparią, bet lėtėjančią Bosnijos ir Hercegovinos ekonomiką; ragina laikytis tvaraus fiskalinio požiūrio siekiant šalinti kliūtis augimui, gerinti konkurencingumą ir verslo bei investicijų aplinką, užtikrinti, kad valstybės lygmens biudžetai būtų priimami laiku, įgyvendinti veiksmus, kuriais siekiama spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties, protų nutekėjimo, sparčiai besiplečiančios demografinės krizės, nedarbo ir darbo rinkos strategijų problemas, remti inovacijas, mažąsias ir vidutines įmones ir žaliąją bei skaitmeninę pertvarką, taip pat užtikrinti didesnį skaidrumą, atskaitomybę ir depolitizuotą sprendimų priėmimą;

70. ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas priimti konkrečias priemones protų nutekėjimo problemai spręsti, ypač tarp jaunimo, investuojant į kokybišką švietimą, deramas darbo vietas, socialinę apsaugą ir įtraukią politiką, taip pat visapusiškai įgyvendinant Jaunimo garantijų sistemą; pabrėžia, kad siekiant plėtros naudos visiems gyventojų sluoksniams labai svarbus tikras socialinis dialogas;

71. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną, visų pirma, Federacijos ir Serbų Respublikos autonominio vieneto parlamentus, nedelsiant užbaigti vykdyti likusius teisėkūros ir institucinius veiksmus, būtinus siekiant prisijungti prie bendros mokėjimų eurais erdvės, kad Bosnijos ir Hercegovinos piliečiai ir įmonės taip pat galėtų sutaupyti daug sandorių išlaidų;

72. ragina Bosniją ir Hercegoviną reformuoti viešuosius pirkimus vadovaujantis ES taisyklėmis, stiprinti priežiūrą, gebėjimus ir koordinavimą valstybės ir autonominių vienetų lygmenimis ir užtikrinti skaidrias, konkurencingas ir korupcijai atsparias procedūras, be kita ko, pasitelkiant griežtesnes sankcijas, tikrai nepriklausomą viešųjų pirkimų peržiūros įstaigą, visapusiškai veikiančią e. viešųjų pirkimų sistemą ir griežtesnes tiesioginių susitarimų ir kitų nekonkurencinių procedūrų ribas;

Energetika, aplinka ir jungtys

73. ragina Bosniją ir Hercegoviną modernizuoti savo elektros energijos ir dujų rinkos taisykles pagal trečiąjį ES energetikos dokumentų rinkinį, užtikrinti skaidrumą ir susieti nacionalines energijos sistemas su regioniniais ir ES tinklais, kad būtų padidintas veiksmingumas ir saugumas; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną ir jos autonominius vienetus pasinaudoti maža šalies priklausomybe nuo dujų, kad būtų pereita prie nuo iškastinio kuro nepriklausomos energetikos sistemos ir išvengta neišnaudojamo turto kūrimo, daug investuojant į didelę naują dujų infrastruktūrą, ir siekti diversifikuoti dujų tiekimą per jungtis su valstybėmis narėmis, taip siekiant sumažinti priklausomybę nuo rusiško iškastinio kuro;

74. ragina Bosniją ir Hercegoviną priimti klimato teisės aktą ir aplinkos apsaugos strategijas, suderinti juos su ES aplinkos teisės aktais, užtikrinti strateginį ir skaidrų investicijų planavimą, įskaitant svarų visuomenės dalyvavimą, gerinti biologinės įvairovės apsaugą ir spartinti teisingą žaliąją pertvarką; reiškia susirūpinimą dėl benamių gyvūnų padėties;

75. ragina visus Bosnijoje ir Hercegovinoje veikiančius kasybos subjektus visapusiškai laikytis nacionalinės teisės aktų ir prioritetą teikti aplinkos apsaugai ir visuomenės sveikatai;

76. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną įdiegti integruotą vandens ir nuotekų tvarkymą, veiksmingą potvynių prevenciją ir visos šalies

masto strategiją dėl kovos su oro tarša, be kita ko, laikantis privalomų įsipareigojimų uždaryti anglimis kūrenamas elektrines „Tuzla 4“ ir „Kakanj 5“ ir laikytis savo nacionalinio išmetamųjų teršalų mažinimo plano pagal Energijos bendrijos sutartį;

77. ragina Bosniją ir Hercegoviną gerinti transporto tinklus ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir daryti pažangą įgyvendinant svarbius regioninės infrastruktūros projektus, visapusiškai pasinaudojant esamomis ES finansavimo priemonėmis; pabrėžia, jog yra strategiškai svarbu, kad Bosnija ir Hercegovina aktyviai dalyvautų pagrindiniuose regioniniuose tinklų sujungimo projektuose transporto, energetikos ir skaitmeninių tinklų srityse Vakarų Balkanuose; pabrėžia, kad tokiais projektais remiamas atsparių tiekimo grandinių kūrimas, mažinama strateginė priklausomybė, taip pat svariai prisidedama prie šalies ekonominės konvergencijos, regioninės integracijos ir atsparumo, tarpvalstybinio bendradarbiavimo bei šalies laipsniškos integracijos į ES bendrąją rinką; ragina Bosniją ir Hercegoviną taip pat skatinti karinio mobilumo projektus;

°

° °

78. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Komisijos Pirmininkės pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai, Tarybai, Komisijai, Bosnijos ir Hercegovinos Prezidento kanceliarijai, Bosnijos ir Hercegovinos Ministrų Tarybai ir Parlamentinei Asamblėjai, Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos autonominio vieneto, Serbų Respublikos autonominio vieneto ir Brčko apygardos vyriausybėms ir parlamentams bei Vyriausiojo įgaliotinio biurui.